BORROWINGS IN ROMANIAN MEDICAL LANGUAGE

Simona Nicoleta Staicu

Assist. Prof., PhD, "Victor Babeș" University of Medicine and Pharmacy, Timișoara

Abstract: Our paper explores the medical terminological system coping with two trends manifested nowadays, on the one hand, the preservation of certain archaic medical terms in discourse, though their number is narrower, and on the other, the emergence of terminological units to refer to new realities, innovations in the field. In medical texts we have encountered numerous linguistic neologisms (from Greek, Latin, Arabic, French, English, German) completely justifying the need for a given notional content which does not have any equivalent in the target language and may be rendered using phrases, collocations, terms, that have to be adapted according to the new phonetic structure and grammar (generating derivatives/compounds, or enriching the meaning). Other medical contexts emphasized borrowings to completely understand a new term, which is not yet fully registered, or to determine the equivalence between this specific medical term and its correspondent used in foreign specialized literature.

Keywords: borrowings, terms, collocations, neologisms, terminilogical units.

1. Repere teoretice

Influenţele interlingvistice se datorează contactului lingvistic care poate fi individual sau colectiv. Deseori, acestea se datorează uneia sau mai multor limbi vecine, însă nu rare sunt situaţiile în care idiomurile intră în contact cu limbi mai depărtate din punct de vedere geografic. În general, influenţa cea mai puternică o au limbile de circulaţie mare cu o pondere cultural-ştiinţifică şi care se impun sau contribuie substanţial la formarea sau îmbogăţirea altor limbi.

Când ne referim la contactul lingvistic, mai ales în domeniul constituirii limbajelor de specialitate, avem în vedere influenţele manifestate nu numai direct, între specialişti, ci şi pe cele indirecte, datorate transmisiei informaţiei prin cărţile de specialitate străine, cele de

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

referinţă în domeniu, sau intrate prin alte căi moderne de comunicare interumană (în special prin intermediul internetului) în arealul cultural-ştiinţific al purtătorilor limbii receptoare.

Contactul lingvistic reprezintă unul dintre principalele motive ale schimbărilor oricărui idiom, iar influenţele externe au drept consecinţe directe două fenomene complexe, amplu elucidate în literatura de specialitate: împrumutul şi bilingvismul.

Interacţiunea dintre limbi se manifestă în forme multiple şi diversificate, consecinţa contactelor lingvistice de orice natură fiind în primul rând împrumutul dintr-o limbă a unui număr de cuvinte ce desemnează realităţi noi pentru purtătorii de limbă receptoare a împrumutului. Împrumuturile pot fi sub forma cuvintelor de sine stătătoare, a expresiilor, a mijloacelor morfo-sintactice, iar, uneori, chiar sub forma unor elemente de flexiune sau de sunete separate.

Fenomenul împrumuturilor dintr-o altă limbă s-a manifestat din totdeauna, ori de câte ori comunităţi etnice diferite şi implicit cu limbi diferite intrau în contact. Împrumuturile sunt cuvinte adoptate de vorbitorii unei limbi dintr-o altă limbă.

Dat fiind că împrumutul este o consecinţă a contactului cultural între două comunităţi de limbă, acest proces poate fi reversibil dar, deseori, există o asimetrie între limba sursă şi limba receptoare, în sensul că numărul cuvintelor împrumutate, de cele mai multe ori, este mai mare decât a celor intrate din limba maternă în limba străină, sau, în unele cazuri, cum este cel al termenilor medicali, împrumutul de unităţi lexicale de specialitate se manifestă într-un singur sens: dinspre limba de prestigiu, într-un domeniu sau altul, înspre limba maternă. Cum vom vedea în cele ce urmează, această influenţă unidirecţională dinspre limba cu prestigiu cultural-ştiinţific internaţional – cum este franceza sau engleza – către limba română s-a manifestat şi se manifestă cu intensitate şi în limbajul medical. La rândul lor, şi aceste limbi au resimţit influenţa benefică a limbilor greacă şi latină, de la care au împrumutat termeni de bază în sfera medicală. În asemenea situaţii de împrumut unidirecţional comunitatea lingvistică receptoare beneficiază de unele avantaje notabile, în special de bogăţia semantică a limbii sursă, prin intermediul căreia termenii împrumutaţi sunt încorporaţi în sistemul lexical al limbii receptoare, adaptându-se noilor coduri lingvistice.

Noile achiziţii lingvistice ale oricărei limbi, fie că vorbim despre împrumuturi sau creaţii interne (formate prin procedee de derivare, compunere ş.a.) sunt de fapt neologisme, iar limba română fiind supusă numeroaselor contacte lingvistice de-a lungul timpului beneficiază din plin de acestea, suferind modificări vizibile, în special, la nivelul vocabularului şi al sistemului de formare al cuvintelor [Hristea 1984: 50].

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

Terminologia, ca atare, „contribuie activ la producerea, acumularea, sinteza şi generalizarea cunoştinţelor despre esenţa lucrurilor, a fenomenelor şi a proceselor din natură, societate şi gândire” [Berejan 2000: 21].

Constatăm că în prezent numărul termenilor medicali, ca şi, de altfel, al celor din alte limbaje specializate creşte impresionant, limba română dispunând de diferite modalităţi de îmbogăţire a vocabularului, în general, şi al celui specializat, în mod particular.

Terminologia ştiinţifică, inclusiv cea medicală, ridică o serie de problemele lingvistice, una dintre cele mai complexe fiind cea referitoare la formarea, evoluţia şi aportul unităţilor terminologice în sistemele terminologice, caracteristice diferitor ştiinţe.

Se poate afirma că în terminologie există două categorii de unităţi: termeni de provenienţă populară, naţionali din punctul de vedere al formării şi utilizării lor, şi termeni de provenienţă cultă, ştiinţifică, dintre care mulţi au caracter internaţional [Berejan 2000: 21].
Limba română este o limbă dinamică şi deschisă oricăror schimbări. Împrumutul unor cuvinte, preluarea unor sensuri noi, necunoscute, dar mai ales „migrarea” unor cuvinte din lexicul specializat spre lexicul comun, determină supunerea vorbitorilor (instruiţi în grade diferite) la „presiuni” lexicale intense şi complexe [Bidu-Vrănceanu 2000: 10]. Limbajele specializate sunt diverse, individuale şi relativ independente. Împrumutul, intermediat în primul rând de textele ştiinţifice, constituie în terminologia românească cel mai important mijloc de umplere a „golurilor” terminologice, „golurile de sistem care trebuie completate, mai ales în momentul echivalării unei terminologii dintr-o limbă în alta” [Ploae-Hanganu 1992: 481]. Motivul îl constituie faptul că limba română, ca şi celelalte limbi romanice, nu dispune de un sistem de compunere suficient de productiv.

Într-un parcurs retrospectiv, constatăm că la jumătatea secolului trecut, termenii majoritari în terminologia tehnico-ştiinţifică românească, din punct de vedere etimologic, erau cei latino-romanici, elementele de origine franceză situându-se pe primul loc. În timp, terminologia modernă de sorginte romanică este concurată din ce în ce mai mult de terminologia anglo-americană. De aceea, unii lingvişti au făcut eforturi evidente în încercarea de a-i convinge pe utilizatorii terminologiilor specializate şi pe creatorii lor, lingvişti, terminologi, sau specialişti din alte domenii, de necesitatea păstrării terminologiei de expresie franceză. Aceasta este considerată a fi foarte adecvată traducerii şi cu maxime şanse de acomodare la sistemul limbii române, datorită structurii (diacronic comună şi sincronic asemănătoare) celor două limbi. În ultimul deceniu franceza pierde în mod vizibil teren în faţa limbii engleze, fenomen sesizat şi criticat la momentul respectiv [Slama-Cazacu 1999: 596].

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

În procesul internaţionalizării terminologiilor, împrumutul este considerat a fi soluţia cea mai uşoară, dar şi cea mai productivă pentru că neutralizează parţial diferenţele interlingvistice: termenul împrumutat denumeşte noţiunea şi ne oferă indicii despre originea ei. Preluarea termenilor ştiinţifici împrumutaţi din limbi cu un ridicat prestigiu cultural, care posedă cele mai semnificative achiziţii ştiinţifice, precum latina, greaca sau limbile arabe, a condus la internaţionalizarea acestora, având relevanţă pentru vorbitorii de o specialitate ştiinţifică sau alta.

În textele de specialitate româneşti întâlnim numeroase împrumuturi neologice care justifică nevoia ca un anumit conţinut noţional, neexistent în limba receptoare să poată fi redat prin expresii, sintagme, termeni, care trebuie preluaţi şi adaptaţi în funcţie de noua structura fonetică şi gramaticală (generând derivaţi/ compuşi, sau îmbogăţindu-şi sensul). Alteori se folosesc împrumuturi pentru a se urma înţelegerea unui nou termen, care încă nu este pe deplin consacrat, sau pentru a stabili echivalenţa între acesta şi corespondentul său folosit în literatura de specialitate străină.

Reprezentând o consecinţă a contactelor lingvistice, împrumuturile circulă ca şi achiziţii importante ale sferei medicale, în general, prin cărţile de specialitate, tratatele sau revistele medicale, influenţând dezvoltarea limbajului medical. Sistemul terminologic medical se confruntă cu două tendinţe manifestate în prezent, pe de o parte, păstrarea unor termeni arhaici în discurs, deşi numărul lor este cât mai restrâns, iar pe de alta, apariţia unor unităţi terminologice pentru a desemna realităţi noi, inovaţii în domeniu.

2. Termeni împrumutaţi în limbajul românesc medical

2.1. Împrumuturi din greacă

Lui Hipocrate i se datorează formarea primei terminologii medicale coerente, organizată într-un sistem autentic, desprinderea medicinii de magie şi vrăjitorie, cât şi transformarea ei într-o ramură a filozofiei şi ştiinţei. El a preluat tot ce era semnificativ din arta medicală şi magie de la greci, egipteni, arabi, sumerieni şi evrei, elaborând termenii fundamentali pentru medicină, care au rezistat peste veacuri.

Şcoala ştiinţifică şi practica medicală, deci şi cea farmaceutică, aparţineau aşa numiţilor medici farmacişti, iatros. Ea se desfăşura în locuinţa acestora, numită iatreion („oficina medicală”), iar stocul de medicamente era păstrat într-un spaţiu special destinat, numit apothiki (gr. apothiki, „cămară, depozit”).

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

Rădăcina iatro- a fost împrumutată din greacă, odată cu denumirea specialităţilor medicale din a căror compunere face parte, regăsindu-se şi în structura termenilor din limbajul medical pediatru, pediatrie, iatrogen, iatrochimie ş.a., iar în limba română a pătruns prin filieră internaţională (franceză, engleză, germană).

Grecescul apothiki este la originea termenului latin apoticaricus, devenit astăzi: Apotheke (germ. „farmacie") şi apoticairie (fr. veche „farmacie"), respectiv Apotheker (germ. „farmacist") sau apothicaire (fr. veche „farmacist"), apteka (rusă „farmacie"), aptekar (rusă „farmacist"), patikus şi patika (magh.); c.f. rom. reg. poticar etc.

În vechea greacă era folosit cuvântul pharmacon care deriva din gr. phero, „a purta", ce a dat substantivele pharma şi pharmacon. Iniţial a însemnat „ceea ce poartă pământul", ca apoi să aibă sensul de remediu, medicament, fiind preluat în limba latină sub forma de pharmacum, care a ajuns şi în limbajul nostru medical, farmaco-, rădăcină ce a stat la baza formării multor termeni medicali şi farmaceutici de astăzi: farmacografie, farmacologie, farmacodinamie, farmacie, farmacopee etc.

Din limba greacă provin mulţi termeni şi rădăcini, mai ales în domeniul anatomiei, ca de exemplu: bronhie < brochos „bronhie"; cit-, cito- < kytos „obiect cavitar, corp"; clismă < neogr. klysma „clismă", < kluzein „a spăla"; diafragm < diaphragma, -atos „barieră", din dia „prin" + phragma, -atos „închidere"; encefal < encephalon „creier"; falange < phalanx, -agos „formaţiune de luptă"; gargarisme < gargarisein „a clăti gura"; pneumo- < pneuma, -atos „aer, respiraţie", dar şi „spirit"; pilor < pyloros „portar", din pyle „poartă" + auros „paznic"; torace < thorax „platoşa luptătorilor greci"ş.a. [Rusu 2007: 21-33].

Există şi termeni medicali intraţi în limbajul medical prin **filieră latină**: anatomie <gr. tomê „secţiune" şi <gr. ana- „în mai multe bucăţi"; apoplectic <gr. apoplêktos „paralizat" şi <gr. apo- „pornind de la"; astmatic <gr. astma „gâfâială"; cataplasmă <gr. plasma „obiect modelat" şi <gr. kata- „de sus, jos"; cefalic <gr. kephalé „cap", care iniţial definea fiinţe sau instituţii; cauter <gr. kautêrion „fier roşu"; diabetic <gr. diabêtês „boală în care apa traversează corpul", <gr. diabênai, „a traversa" (orice afecţiune caracterizată prin poliurie şi polidipsie); hipocondru <gr. khondros cu sensul de „grăunte" şi „cartilagiu" <gr. hupo- „dedesubt"; flegmon <gr. phlegma derivat din phregein „a incendia, a da foc", cu sensul de abces fierbinte.

Alţi termeni medicali nou formaţi derivă direct din limba **greacă**, la care li se adaugă prefixe pentru a le reda înţelesul adecvat: apatic < gr. apatheia „impasibilitate", care derivă din pathêtithos, „pasionat", căruia i s-a adăugat prefixul privativ -a; apofiză <gr. apophusis

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

compus din phusis „creştere, natură" şi apo- „pornind de la"; asemănător s-au format şi termenii **diafiză**, epifiză, simfiză, formaţi din rădăcina comună phusis şi prefixele dia (între doi), epi (pe), sun (sutură); **igienă** <gr. hugiainein „a fi în bună sănătate"; simptom <gr. ptôsis „cădere" şi sufixul sun- „împreună", care a dat sumptôma.

Alţi termeni s-au păstrat în forma originală, ca de exemplu, sfincter, care în greacă înseamnă „cel care închide, strânge". O serie de termeni medicali sunt formaţi cu ajutorul sufixelor: artrită <gr. arthron „articulaţie" + -ită, cu sensul de boală; sau din prefix + rădăcină + sufix: pericardită de la peri- „în jurul" şi kardia „inimă" + -ită.

2.2.Termeni preluaţi din latină

Iniţial, romanii au latinizat unii termeni greceşti prin schimbarea terminaţiilor greceşti cu cele latine, ca în cuvintele: craniom – cranium, theke – theca, bronchos – bronchus. Din convergenţa limbilor greacă şi latină vor rezulta bazele terminologiei medicale româneşti.

Din limba **latină** clasică provin numeroşi termeni medicali, mai mulţi în anatomie, dar şi termeni farmaceutici, ca de exemplu: areolă < lat. areola „curte mică", atât pentru spaţiu mic în ţesut sau în zona inelară, în jurul unei leziuni inflamate, cât şi pentru areola mamară; vestibul < lat. vestibulum „spaţiu închis de intrare de la stradă în casă": vestibul bucal, nazal, al duodenului, laringelui; atrium < lat. atrium „încăpere în care se făcea focul, la romani în mijlocul camerei cu pereţii negri" de la ater „negru"; auricul < lat. auricilla „urechiuşă"; celulă < lat. cellula „cămăruţă", de la cella „cămară"; duct < lat. ductus, ductili „canal, canale"; fosă < lat. fauces „locuri de trecere"; fontanele < lat. fontanella „fântână mică", de la fentana „fântână"; glandă < lat. glans; pilor < lat. pylorus „portarul casei", zona stomacului care controlează intrarea în intestin; sept < lat. septum „perete despărţitor al camerelor"; capsulă < lat. capsula „cutie mică", din capsa „cutie"; comprimat < lat. comprimere „a presa"; granulă < lat. granum, granulum „grăunte"; tablet**e** < lat. tabula „tablă, planşă, tabletă, care sugerează forma preparatului"; pilulă < lat. parva pilla „minge mică"; emulsie < lat. emulgo, emulgere „a se face ca laptele"; unguent < lat. unguentum,- i „unsoare, unguent, esenţă, parfum"; pulbere < lat. pulvis,- is „praf, pulbere"; suspensie < lat. suspensio, -onis „ridicare, suspensie"; pulverizare < lat. pulverare „a acoperi cu praf"ş.a. [Rusu 2007: 21-33].

2.3. Influenţa arabă

O altă contribuţie, deşi limitată din punctul de vedere al consecinţelor, la dezvoltarea terminologiei medicale, a avut-o limba **arabă.** Traducătorii arabi au tradus toate textele

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

medicale clasice greceşti şi latine, în perioada Evului Mediu, medicina arabă reprezentând un remarcabil sistem compact de cunoştinţe. Cu toate acestea, umaniştii Renaşterii au utilizat prea puţin manuscrisele arabe, din cauza dificultăţii traducerii acestor texte. Ca urmare, în medicina modernă au supravieţuit prea puţine cuvinte de origine arabă. Cei mai mulţi termeni denumesc substanţe chimice: sugar (zahăr), sirop, alcool, alkali (bază, alcalin), elixir, napfta (petrol, ţiţei) sau unele sinonime ca natrium < natri (sodiu), kalium < qaliy (potasiu), cât şi simbolurile chimice ale celor două elemente.

Originea termenului chimie este din alchimie. Denumirea arabă a pietrei filozofale era al kimyia, care a dat termenii alcheimia şi alchimie, aceştia ar putea proveni din arabul kama (a ţine secret), sau din cuvântul grecesc chymeia (amestec, magie neagră), termenul aflându-se în relaţie cu practici care erau păstrate secrete şi aparţineau ezoterismului.

Tot de origine arabă sunt şi următorii termeni medicali: nucha, care în terminologia internaţională înseamnă „ceafă”; denumirea venelor bazilică < arab. basilik „interior, intern”, şi cefalică < arab. alkifal „exterior, extern”; mater (duramater, piamater), cu sensul de membrană (mamă) protectoare a creierului. Contrar aparenţelor, termenul provine tot din medicina arabă. Cuvântul, aşa cum se ştie, înseamnă în latină „mamă”, iar arabii au avut şi au obiceiul întrebuinţării unui limbaj nuanţat, cu multe expresii inspirate din viaţa de familie. Mater a fost utilizat probabil, în acest spirit, pentru a desemna cea mai importantă membrană protectoare a creierului.

2.4. Termeni preluaţi din alte limbi

Din limba franceză au intrat în domeniul medicinii numeroase cuvinte de specialitate până după cel de-al doilea război mondial, când locul ei este luat de limba engleză, iar în prezent de engleza americană. Mondializarea limbii engleze se datorează forţei cercetării ştiinţifice, amplorii fondurilor destinate cercetării, capacităţilor editoriale americane mari şi puternice, care au consacrat-o şi în domeniul medicinii.

Lucrarea aduce numeroase exemple de termeni de specialitate intraţi în limbajul medical românesc prin diverse filiere: franceză, engleză, germană sau italiană. Trebuie precizat, însă, că în marea lor majoritate sunt de origine latină sau greacă.

De exemplu, din **franceză** a intrat adenopatie (<fr. adénopathie), dar care este de origine greacă (<gr. aden, -os, glandă; pathos, boală), însemnând „mărire de volum a glandelor ganglionilor limfatici superficiali sau profunzi” [DM 2007: 165]. Tot prin intermediul limbii franceze au pătruns şi următorii termeni, îmbogăţind substanţial

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

vocabularul medical actual: adénovirus, amygdalectomie, angiographie, angiolipome, athérosclérose, bacilloscopie, blépharectomie, bradycardie, branchopneumopathie, bronchectasie, bronchodilatateur, cancérologue, cardiopathie, cardio-vasculaire, cancérigène, cérébro-spinal, cholécystite, coxalgie, diabétogène, dermato-fibrome, eczematiforme, élytrotomie, endocrinologie, endoscopie, entéropathie, érythrocyte, fibroscopie, fistulotomie, foetopathie, gastro-entérite, gastro-entérologie, gastro-intestinal, gynécologie, gonarthrose, hématologie, hémodiagnostic, hemo-leucogramme, hémorragie, hémostase, hystérectomie, hormonothérapie, iléo-colostomie, immunologie, ischialgie, laparoscopie, laryngologie, leucémie, lymphadénopathie, lipémie, lipoarthrite, lombo-sciatique, mammographie, mastectomie, médullosclérose, ménorragie, méningocoque, myélogramme, myocarde, néphrologie, néphropatie, neurodermite, neurologie, neuropathie, odontogenèse, oesophagoplastie, ophtalmologie, ophtalmopathie, orchidectomie, ostéo-arthrite, oto-rhino-laryngologie, pathologie, pédiatrie, pharyngo-laryngite, pharmacothérapie, pneumologie, pneumologue, pneumo-phtisiologie, podologie, psychiatrie, psychothérapie, rectocolite, rhinorrhée, schizophrénie, scléro-conjonctivite, splenectomie, staphylocoque, stomatologue, tachypnée, tomographie, trachéotomie, trombogenèse, thoraco-abdominal, thrombocytopénie, uropathie, vaginectomie, vaso-constriction, virusologue, xérostomie, ş.a.

Termenul medical angioplastie intrat prin intermediul limbii **engleze** (<engl. angioplasty), are la bază origine greacă (<gr. angeion, vas; plastos, modulat), fiind definit ca „procedeu chirurgical de refacere a continuităţii sau de remodelare a unui vas” în dicționarul medical [DM 2007: 197]. Tot din limba engleză au pătruns şi: adipofibroma, alveoloplasty, amniogenesis, arthroclasia, bacillicide, biomedicine, blennophtalmia, bronchopulmonary, cerebrophisiology, coreoplasty, echocardiograph, gastrohysterectomy, glossopathy, hernioplasty, hymenorrhaphy, hysterocystopaxy, immunoendocrinology, iridosclerotomy, mamograph, neuroendocrine, odynophobia, pathopsychology, podiatry, rachiplegia, sacralgia, scleroplasty, tokograph, tachyrhytmia, uterointestinal, venosclerosis ş.a.

Avalanşa de anglicisme care au invadat limba română în ultimele decenii şi al căror număr continuă să crească într-un ritm accelerat, se regăseşte şi în limbajul medical. Influenţa engleză asupra limbajului medical se realizează cu precădere prin împrumutarea unor termeni englezeşti strict specializaţi, fără echivalenţe în română fiind de regulă, monosemantici: blotting, blister, by-pass, carrier, clearance, clonare, dopaj, flutter, linkage, marker, pacemaker, patch, rebound, screening, stress, stroke, trigger etc.

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

În ultimele două decenii anglicismele au pătruns masiv în limbajul medical: by-pass - operaţie pentru restabilirea circulaţiei sangvine, clearance - raport între concentraţia sanguină a unei substanţe şi eliminarea prin urină, family planning - control al naşterilor, practicat voluntar de un cuplu familial, lifting - operaţie de chirurgie estetică pentru eliminarea ridurilor, peeling - intervenţie dermatologică prin care se descuamează pielea feţei pentru înlăturarea cicatricelor sau în scop estetic, placebo - preparat medicamentos inactiv prescris pacientului pentru a-i face plăcere sau în scopuri experimentale, scanner - aparat de radiografie cu raze X etc.

De provenienţă **germană** sunt şi câteva denumiri de specialişti în diverse arii medicale, precum balneolog (<germ. Balneolog), neurochirug (<germ. Neurochirurg), ortoped (<germ. Orthopäd), otolog (<germ. Otolog), patolog (<germ. Patholog), reflexolog (<germ. Reflexolog); dar şi denumiri de boli şi domenii medicale, ca de exemplu: Audiologie, Chondropathie, Galvanokaustik, helkogen, illiosakral, Kardiochirurgie, Leptozephalie, Rektalgie, Thymopatie, Urolithiasis etc.

3. Concluzii

Majoritatea termenilor medicali au o origine îndepărtată şi indirectă, provenind din greacă sau latină, dar ei reprezintă împrumuturi directe din franceză, germană şi uneori din italiană. În anumite cazuri, termenul medical poartă reflexe ale etimologiei lui din două limbi. În anatomie, criză, fiziologie, antidot, patologie, cefalalgie etc, nu este greu să identificăm originea greacă mai veche a cuvintelor; forma lor se datoreşte filierei franceze, care ne-a transmis, în ultimă instanţă, astfel de termeni şi pe care româna i-a adaptat la specificul ei (dacă cuvintele ne-ar fi venit direct din greceşte ele s-ar fi pronunţat crisis, pathologia, iar dacă şi-ar fi păstrat forma franceză autentică ar fi trebuit să spunem în româneşte criz, patoloji).

În medicină, cură, puls, medicament, convalescenţă, etc., originea latină – clasică sau medievală – a termenilor (cu observaţia de mai sus, a pătrunderii lor prin intermediul francezei şi a integrării lor în limba română) este iarăşi clară. Aici trebuie făcută însă precizarea că nu toate aceste elemente ne-au venit exclusiv prin mijlocirea francezei. Medic, de exemplu, este lat. medicus şi ital. medico (în franceză medic se spune médecin).

Alteori, neologismul latino-francez nu seamănă cu nici una din formele cuvântului din aceste limbi. Pacient, de exemplu este formă românească a fr. patient şi a lat. patiens, -tis (care înseamnă de fapt „răbdător, rezistent”). În alte împrejurări, cuvântul latin care a circulat

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

o vreme ca termen tehnic a fost părăsit. Este cazul lui morb, păstrat doar în unele formule mai vechi ca morbul lui Pott. Limbajul medical românesc a revenit la substantivul vechi românesc boală, de origine slavă, cuvânt ostracizat din limbă în perioada purismului latinist.

În sfârşit, uneori acelaşi termen şi derivatele lui, deşi au origine identică, poartă semnul unor aspecte fonetice sau pronunţări diferite. Ne referim în special la câteva elemente greceşti care s-au fixat în limbajul medical în forme ce trădează originea lor fie din greaca veche, fie din neogreacă. În neurologie, de exemplu, prima parte a cuvântului, neuro- corespunde pronunţării vechi greceşti; în nevropat, nevralgie, partea iniţială a cuvântului, cu transformarea grupului eu în ev, reflectă pronunţarea mai nouă, din neogreacă. Alături de izvorul grecesc întâlnim însă şi pe cel latinesc, în nerv (lat. nervus) şi (sistem) nervos, după fr. nerveux. Dacă s-ar fi păstrat derivatul adjectival neogrec al lui neuron ar fi trebuit să spunem nevricos, aşa cum s-a spus o vreme.

Dată fiind tendinţa tot mai accentuată de internaţionalizare a limbajului medical, în concordanţă cu ştiinţa, în ansamblul ei, se manifestă intens nevoia achiziţionării de informaţii noi necesare înfăptuirii progresului în cercetarea teoretică şi în practică, care nu poate fi posibil fără neologizarea terminologiei ştiinţifice. Acest demers s-a făcut şi se face în zilele noastre prin renunţarea la un număr de termeni tehnici populari, care nu şi-au găsit locul în stilul ştiinţific al unui anumit sector de activitate profesională, mai ales dacă ei sunt oarecum sinonimi cu cei împrumutaţi din alte limbi. Procesul neologizării este ireversibil, întrucât el stă sub autoritatea uzului care guvernează limbajele de specialitate şi comunitatea umană, în general. Integrarea cuvintelor străine în procesul de comunicare a pus, pe de o parte, problema adaptării acestora la structura lingvistică influenţată, iar pe de alta, pe cea a schimbărilor pe care le manifestă în organizarea lexicală a limbii române, în funcţie de structura ei fonetică şi gramaticală.

BIBLIOGRAFIE:

Bara, Mariana, „Adaptarea terminologiei medicale în limba română actuală”, LR, nr. 4, 2008, p. 419-433.

Berejan, S., „Terminologia tehnico-ştiinţifică internaţională în dicţionarele naţionale generale” în Terminologie şi limbaje specializate, ed. a II-a, Chişinău, 2000, p. 19-27.

Bidu-Vrănceanu, Angela, „Dinamica vocabularului românesc după 1989. Sensuri „deviate” ale termenilor tehnico-ştiinţifici”, în LL, vol. I, 1995, p. 38-45.

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)

Bidu-Vrănceanu, Angela, „Dinamica sensurilor în româna actuală”, în LL, vol. 3-4, 1997, p. 39-44.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), Ene, Claudia, Savulescu, Silvia, Toma, Alice, Lexic comun, lexic specializat, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2000.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), Lexic ştiinţific interdisciplinar, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001.

Coteanu, I., „Terminologia tehnico-ştiinţifică. Aspecte, probleme”, în LR, XXXIX, nr. 2, 1990, p. 95-99.

Hristea, Th., Sinteze de limba română, ediţia a III-a, Bucureşti, Albatros, 1984.

Nistor, Valeria, „Ansamblul vocabularului şi lexicul specializat”, în ILS, 1994, p. 21-25.

Ploae-Hanganu, Mariana, „Terminologia şi limba comună (Pentru o bază de date terminologice)”, LR, XLI, nr. 9, 1992, p. 479-483.

Slama-Cazacu, Tatiana, Psiholingvistica. O ştiinţă a comunicării, Bucureşti, Editura ALL, 1999.

Şerban, V., Evseev, I., Vocabularul românesc contemporan-schiţă de sistem, Timişoara, Editura Facla, 1978.

SURSE LEXICOGRAFICE:

Ciorănescu, Al., Dicţionar etimologic al limbii române (DER), Bucureşti, Editura Saeculum, I. O., 2002.

Marcu, F., Marele dicţionar de neologisme (MDN), ediţia a VIII-a, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2006.

Martin, E., A., (editor), Oxford Dicţionar de Medicină, Ed. a 6-a, Bucureşti, BIC ALL, 2005.

Mel’čuk, Igor, Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporain. Recherches lexico-sémantiques I, Montréal, Les Presses de l’Université de Montréal, 1984.

Mincu, M., Moraru, L., Radu, R., Albu, R., M., Petrescu, M., Dicţionar de termeni medicali, Bucureşti, Edit. Corint, 1998.

Rusu, Valeriu, Dicţionar Medical, (DM), Bucureşti, Editura Medicală, 2007.

BDD-V2025 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 13:23:42 UTC)